

LEGITIMA APĂRARE: ASPECTE JURIDICO-PENALE MILITARE

Xenofon ULIANOVSKI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar interimar

Este în stare de legitimă apărare persoana care săvârșește fapta pentru a respinge un atac direct, imediat, material și real, îndreptat împotriva sa, a altei persoane sau împotriva unui interes public și care pune în pericol grav persoana sau drepturile celui atacat ori interesul public.

Este în legitimă apărare și persoana care săvârșește fapta, prevăzută mai sus, pentru a împiedica pătrunderea, însoțită de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, într-un spațiu de locuit sau într-o altă încăpere.

Legitima apărare nu este doar un drept subiectiv al fiecărui cetățean, ci și o datorie civică. Pentru militari, colaboratorii organelor MAI, sau alte persoane, aflate în exercițiul funcției sau al datoriei obștești de menținere a ordinii publice și de combatere a criminalității, legitima apărare constituie obligațiunea lor legală, neîndeplinirea căreia atrage după sine răspunderea penală.

Cuvinte-cheie: stare de legitimă apărare; atac direct; atac imediat; atac material; atac real.

* * *

It is in a state of the legitimate defence a person who commits the deed to repel a direct, immediate, material and real attack, directed against another person or against a public interest and which seriously endanger the person or rights of the person attacked or the public interest. It is also in self defence the person who commits the act, referred as above, to prevent violence dangerous to the life or health of the person in times of threat of application of such violence in a living space or in another room.

Self-defence is not only a subjective right of every citizen but also a civic duty. For the military, police and others in the exercise of a public function or on duty of maintaining public order and combating crime self-defence constitutes their legal obligation, failure of which entails criminal liability.

Keywords: state of legitimate defence; direct attack; immediate attack; material attack; real attack.

Conform art.36 C.pen., nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, săvârșită în stare de legitimă apărare.

Este în stare de legitimă apărare persoana care săvârșește fapta pentru a respinge un atac direct, imediat, material și real, îndreptat împotriva sa, a altei persoane sau împotriva unui interes public și care pune în pericol grav persoana sau drepturile celui atacat ori interesul public.

Este în legitimă apărare și persoana care săvârșește fapta, prevăzută mai sus, pentru a împiedica pătrunderea, însoțită de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, într-un spațiu de locuit sau într-o altă încăpere.

În cadrul relațiilor social-umane, se pot ivi anumite situații de conflict, de ciocnire de interese, care îmbracă uneori forme destul de grave.

Legitima apărare se referă la cazurile în care situația de conflict este de așa natură încât salvarea interesului legitim de la pericolul care îl amenință nu e posibilă decât printr-o acțiune de apărare imediată, efectuată de către cel aflat în primejdie sau de către alte persoane care-i vin la timp în ajutor.

Legitima apărare nu este doar un drept subiectiv al fiecărui cetățean, ci și o datorie civică. Pentru *militari, colaboratorii organelor MAI, sau alte persoane, aflate în exercițiul funcției sau al datoriei obștești de menținere a ordinii publice și de combatere a criminalității, legitima apărare constituie obligațiunea lor legală*, neîndeplinirea căreia atrage după sine răspunderea penală.

Primul alineat al acestui articol stabilește natura juridică a legitimei apărări arătând că fapta prevăzută de legitima apărare nu constituie infracțiune. Legitima apărare este una din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, ea indică lipsa uneia din trăsăturile esențiale fără de care nu poate exista infracțiune. Această trăsătură esențială este vinovăția. Lipsa acestei trăsături conduce, pe cale de consecință, și la absența trăsăturii esențiale a pericolului social necesar pentru existența unei infracțiuni [1].

Alineatul doi indică condițiile în care o faptă se consideră săvârșită în stare de legitimă apărare. Aceste condiții sunt:

- a) să fie săvârșită o faptă prevăzută de legea penală;
- b) fapta să fie săvârșită ca urmare a unui atac material, direct, imediat și real;
- c) atacul să fie îndreptat împotriva persoanei sau împotriva unui interes public;
- d) atacul să prezinte un pericol grav pentru persoană, drepturile celui atacat ori interesul public.

Pe lângă aceste condiții, direct indicate în lege, mai sunt două condiții ce caracterizează apărarea, în lipsa cărora fapta nu poate fi considerată ca săvârșită în condițiile limitelor legitimei apărări:

- a) apărarea să fie proporțională cu împrejurările și gravitatea atacului, și
- b) apărarea să rămână în limitele necesare.

Condiția ca fapta să fie prevăzută de legea penală constă în aceea că acțiunile sau inacțiunile social-periculoase să fie considerate infracționale conform C.pen.

(vezi principiul legalității *Nullum crimen sine lege*). Fapta săvârșită poate lua forma unei infracțiuni consumate sau în formă de tentativă.

Fapta poate fi săvârșită de persoana atacată sau de altă persoană. Ea este ofensivă, este o activitate la care pot fi folosite mijloace ofensive, cum ar fi armele, substanțele etc.

Prin **atac** se înțelege o acțiune, o atitudine comisivă a unei persoane.

Atacul poate fi și o inacțiune care produce un rezultat fizic, o atitudine omisivă (de exemplu, acarul care nu mută macazul și poate duce la accident). În cazul atitudinii pasiv agresive (inacțiunii), caracterul de atac există numai dacă există obligația legală sau contractuală de a efectua acțiunea omisivă (inacțiunea) [2].

Condiția ca atacul să fie *material* constă în realizarea atacului prin fapte de natură să provoace modificări materiale (fizice) asupra valorilor împotriva cărora au fost îndreptate (de exemplu, ridicarea unui cuțit deasupra persoanei pentru a o omorî etc.). De regulă, atacul se produce cu aplicarea forței fizice singură, sau asociată cu anumite obiecte contondente, tăioase, cu anumite substanțe inflamabile, explozive sau de altă natură.

Atacul prin vorbe sau în scris (insulte, calomnii, amenințări) nu constituie un atac material și nu justifică o reacție constând în săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală; cel care va săvârși o astfel de faptă nu se va afla în stare de legitimă apărare, ci în stare de provocare ce poate fi considerată ca o circumstanță atenuantă, conform art. 76 C.pen. [3].

Atacul se consideră *direct* atunci când este îndreptat să creeze un pericol nemijlocit pentru persoana împotriva căreia este îndreptat sau pentru un interes public. Atacul trebuie să fie considerat ca fiind direct și atunci când vizează una dintre valorile ocrotite, chiar dacă nu are contact nemijlocit cu acea valoare (de exemplu, în cazul în care se toarnă otravă în mâncarea ce urmează să fie servită unei persoane sau se încearcă distrugerea bărcii în care se află o persoană care nu știe să înoate).

Atacul nu poate fi considerat direct atunci când între agresor și victimă se interpune un obstacol (o poartă închisă, un gard, un zid) care face ca atacul să nu creeze un pericol pentru valoarea vizată [4].

Atacul se consideră fiind *imediat* ori de câte ori pericolul pe care îl poate produce s-a și ivit (pericolul actual) sau este pe punctul de a se ivi (pericol iminent). Caracterul imediat al atacului rezultă din intervalul de timp foarte mic care separă momentul în care atacul a început cu momentul ivirii pericolului care amenință valoarea socială atacată. Când durata intervalului de timp, dintre începerea atacului și ivirea pericolului este atât de mare încât oferă posibilitatea înlăturării aceluși pericol prin alte mijloace, atacul nu mai poate fi considerat ca imediat, fiindcă el nu dă loc unui pericol prezent, ci creează doar posibilitatea unui pericol care s-ar putea produce ulterior [5].

De asemenea, fapta nu poate fi considerată ca săvârșită în condițiile limitei legitimei apărări când a fost săvârșită după ce atacul a fost preîntâmpinat s-au produs deja consecințele atacului și a decăzut vădit necesitatea apărării.

Atacul trebuie să fie real, adică să creeze un peri-

col vădit, nemijlocit, real și nu închipuit pentru valorile ocrotite de legea penală.

Atacul trebuie să fie îndreptat împotriva unui anumit obiect juridic, adică să fie îndreptat împotriva drepturilor unei persoane (care se apără), împotriva drepturilor altei persoane sau împotriva unui interes public (de exemplu, unui interes legat de stat, cum ar fi siguranța statului, proprietatea, capacitatea de apărare a statului etc.).

Atacul trebuie să pună în pericol grav persoana, drepturile celui atacat ori interesul public. Se cere mai întâi, să existe un pericol pentru persoana atacată sau pentru un interes public. Această condiție se realizează când atacul vizează valori sociale legate de persoana umană (viața, integritatea corporală sau sănătatea, libertatea, demnitatea etc.), drepturile constituționale ale acesteia (dreptul la libera circulație, dreptul de proprietate etc.). Valorile de interes public au fost descrise mai sus.

Pentru existența acestei condiții, nu interesează dacă atacul se îndreaptă împotriva unei persoane responsabile sau iresponsabile [6].

Apărarea trebuie să fie *proporțională cu împrejurările și gravitatea atacului*. Potrivit condiției proporționalității, se cere ca în caz de atac grav, să fie o apărare gravă, iar în caz de atac mai ușor, și apărarea să fie mai ușoară (de exemplu, în caz de atac asupra vieții, se poate răspunde cu apărare contra vieții agresorului, în caz de atac contra integrității corporale, să se răspundă cu apărare contra integrității corporale a agresorului etc.). Nu se poate face un calcul matematic în astfel de cazuri, de aceea se va ține cont de tulburarea și emoția inerentă conflictului dintre agresor și agresat [7].

Cu toate că nu este direct stipulat în lege, apărarea trebuie să rămână în *limitele necesare*, adică acțiunile agresatului să nu depășească limitele legitimei apărări. Potrivit acestei condiții, apărarea trebuie să înceapă în momentul declanșării atacului sau imediat după începerea atacului și trebuie să se termine odată cu înlăturarea atacului. Fapta nu poate fi considerată ca săvârșită în condițiile limitei legitimei apărări, când a fost săvârșită după ce atacul a fost preîntâmpinat sau produs deja consecințele atacului și a decăzut vădit necesitatea apărării.

Este în legitimă apărare și persoana care săvârșește fapta, prevăzută la alin.(2), pentru a împiedica pătrunderea, însoțită de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, într-un spațiu de locuit sau într-o altă încăpere. Această împrejurare ține de apărarea inviolabilității domiciliului și integrității corporale.

Explicând esența termenilor „pătrundere”, „încăpere”, și „locuință”, Curtea Supremă de Justiție indică că judecătorii urmează să pornească de la următoarele:

„Pătrundere” este intrarea ilegală pe ascuns sau deschis într-o încăpere, în alt loc pentru depozitare sau în locuință. Ea poate fi săvârșită atât prin depășirea piedicilor și rezistenței, cât și fără acestea. Pătrunderea poate fi realizată și cu ajutorul dispozitivelor când infractorul extrage obiectele furate, fără a intra în încăperea respectivă.

„Încăpere” – sunt construcțiile, edificiile, beciuri-

le, hambarele, garajele și alte construcții de gospodărie, menite pentru amplasarea bunurilor materiale. Ea poate fi atât permanentă, cât și temporară, staționară sau mobilă.

„Locuință” – este o încăpere menită pentru traiul permanent sau temporar al persoanelor unde se află averea, de care dispun ele sau o parte din ea. La aceasta se referă părțile componente ale locuinței (încăperi unice), în care oamenii pot să nu se afle temporar sau să nu locuiască nemijlocit. În afară de aceasta, se consideră drept „locuință” nu numai încăperile de locuit (odăile, antreurile, bucătăriile), dar și acelea care nemijlocit sunt anexate la ele constituind o parte indivizibilă, cum ar fi balcoanele, loggiile, în casele individuale – verandele, mansardele, beciurile etc. (Hot. Plen. CSJ nr. 23 din 28.06.2004) [8].

Astfel, din cele sus-indicate, legitima apărare este un drept subiectiv al cetățeanului.

Totuși, în ce privește *legitima apărare a obiectivelor (obiectelor) respective în cazul exercitării de către militari a serviciilor speciale* (serviciul de gardă sau garnizoană, de alarmă sau de luptă, intern, cu privire la menținerea ordinii publice și la asigurarea ordinii publice etc.), ea este obligatorie pentru executarea de către acești militari și neexecutarea ei poate fi recunoscută ca infracțiune militară, conform art.374-377 C.pen.

Spre deosebire de civili, pentru care legitima apărare este un drept subiectiv, pentru militari, ținând cont de specificul serviciului militar și statutul militarului, legitima apărare, în situații speciale, legate de serviciul militar, este nu doar un drept subiectiv, ci și o obligațiune de serviciu [9].

După cum s-a indicat *supra*, regulamentele militare obligă militarii să păstreze armamentul, tehnica de luptă și alt patrimoniu militar, să salveze camarazii de pericol, să fie vigilenți, să păstreze cu strictețe secretul de stat și militar, iar în caz de încălcare a regulilor de relații între militari, stabilite de regulamentele militare, ei sunt obligați să ia măsuri de urgență pentru a face ordine, precum și să raporteze șefilor lor nemijlociți.

Astfel, apărarea intereselor FA, a disciplinei militare, a vieții și sănătății comandanților militari și a tuturor militarilor în general, de atentatele prejudiciabile (social periculoase) constituie obligațiunea regulamentară a militarilor.

Executând aceste obligațiuni, militarul poate să se afle în stare de legitimă apărare și să apere unele sau altele interese prin cauzarea de daune atacantului (atentatorului), cum ar fi, de exemplu, în cazul apărării vieții comandantului sau oricărui militar de atacurile huliganice, respingerea atacurilor infractorilor, care încearcă să sustragă arma sau alt echipament sau patrimoniu militar, secrete militare etc. [10].

Limitele legalității unor asemenea acțiuni trebuie să fie corelate prevederilor art.36 C.pen., iar sustragerea militarului de a aplica forța fizică sau alte măsuri pentru respingerea unor asemenea atentări și atacuri vor fi considerate ca infracțiuni militare.

Starea de legitimă apărare poate apărea în cazurile îndeplinirii de către militar a obligațiilor speciale: exercitarea serviciului în gardă, garnizoană, serviciului interior, de pază a frontierei de stat, de menținere

a ordinii publice și securității publice, a serviciului de alarmă (de luptă), de patrulare etc.

Militarul, care intră în serviciul de gardă, serviciul interior și de patrulare, este obligat să protejeze obiectele păzite de atentatele criminale.

Pentru aceasta el este împuternicit cu dreptul de a aplica, în cazurile de necesitate, arma.

Conform art.27 al *Regulamentului serviciului interior al FA ale RM*, militarii, ca măsură excepțională, au dreptul să aplice arma de foc personal sau prin intermediul efectivului subunității:

1) pentru respingerea unui atac în grup sau a unui atac armat asupra obiectivelor de stat și militare aflate sub pază, precum și asupra locurilor de dispunere a unităților și subunităților militare (clădirilor, încăperilor și a altor obiecte), coloanelor auto, mijloacelor de transport izolate și a gărzilor, în cazul în care apărarea lor prin alte metode este imposibilă;

2) pentru prevenirea capturării prin violență a armamentului și a tehnicii militare, în cazul în care apărarea lor prin alte metode este imposibilă;

3) pentru autoapărare, pentru apărarea militarilor și a persoanelor civile contra unor atacuri ce prezintă un pericol evident pentru viața sau sănătatea lor, în cazul în care prin alte metode este imposibil de a-i apăra;

4) pentru eliberarea ostaticilor;

5) pentru reținerea persoanei care opune rezistență armată, care a săvârșit sau a fost surprinsă în momentul săvârșirii unei infracțiuni sau a persoanei care evadează de la arest, precum și a unei persoane înarmate care refuză să se supună cerinței legale de a depune arma, în cazul în care este imposibilă înfrângerea rezistenței sau reținerea infractorului pe alte căi și cu alte mijloace;

6) militarii din componența gărzii au dreptul să aplice arma de foc în cazurile și în ordinea determinate de Regulamentul serviciului de garnizoană și serviciului de gardă al Forțelor Armate ale Republicii Moldova;

7) în afară de aceasta, comandantul (șeful) are dreptul să aplice arma personal sau să ordone aplicarea ei pentru restabilirea disciplinei și ordinii în cazul nesupunerii deschise a unui subordonat, când acțiunile acestuia sunt orientate evident spre trădare de Patrie sau spre zădărnicierea realizării unei misiuni în condiții de luptă.

Efectuarea unei împușcături asupra țintei este considerată drept aplicare a armei.

Aplicarea armei de foc trebuie să fie precedată de un avertisment privind intenția de a recurge la ea, acordându-se timp suficient pentru reacția de răspuns, cu excepția cazurilor în care tergiversarea aplicării armei generează un pericol direct pentru viața și sănătatea militarilor.

Arma de foc poate fi aplicată fără avertizare în caz de atac prin surprindere, de atac cu utilizarea tehnicii de luptă, a mijloacelor de transport, a aparatelor de zbor, a navelor fluviale, în cazul eliberării ostaticilor, evadării de sub arest cu armă sau cu mijloace de transport, precum și în timpul evadării din mijloacele de transport în timpul deplasării lor.

Militarii au dreptul să folosească arma pentru a da semnalul de alarmă sau pentru a chema în ajutor, precum și contra unui animal care amenință viața sau sănătatea oamenilor.

La aplicarea și folosirea armei, militarul este obligat să întreprindă toate măsurile posibile pentru asigurarea securității persoanelor din jur, iar, în caz de necesitate, să acorde ajutor medical de urgență victimelor. Este interzisă aplicarea armei contra copiilor, contra persoanelor în etate și a persoanelor cu semne vădite de invaliditate, cu excepția cazurilor când din partea lor se întreprinde un atac armat, se opune rezistență armată sau se întreprinde un atac în grup, care pun în pericol viața militarului și a altor cetățeni, dacă pe alte căi și prin alte mijloace este imposibilă respingerea unui astfel de atac.

Despre fiecare caz de aplicare sau de folosire a armei militarul raportează comandantului (șefului).

Respingând atacurile asupra obiectelor protejate, militarul activează în stare de legitimă apărare.

Conform art.162-165 al *Regulamentului serviciului în garnizoană și de gardă al FA ale RM*, santinela este obligată să facă uz de armă, fără somație în caz de atac evident asupra sa sau asupra obiectivului păzit.

Santinela va opri prin somația „Stai, înapoi” sau „Stai, ocolește la dreapta (stângă)” toate persoanele care se apropie de post sau de limita interzisă a postului, în afară de șeful gărzii, ajutorul acestuia, caporalul de schimb și persoanele pe care aceștia le însoțesc.

Dacă persoana care se apropie de post sau de limita interzisă nu execută cerințele santinelei, aceasta o va soma prin „Stai, că trag” și va chema imediat șeful gărzii sau caporalul de schimb. Dacă infractorul continuă să se apropie de post sau de limita interzisă, santinela împinge cartușul în camera cartușului și trage un foc de avertizare în sus. Dacă infractorul nu se supune nici în acest caz somației și încearcă să pătrundă la post (să treacă limita interzisă) sau o ia la fugă, santinela face uz de armă.

În condiții de vizibilitate redusă, când de la distanța indicată în tabelele de posturi santinela nu poate identifica persoanele ce se apropie de post sau de limita interzisă, ea le va opri prin somația „Stai, cine vine?”. Dacă nu primește răspuns, urmează somația „Stai, că trag” – și îl reține pe infractor. Despre persoanele reținute, santinela raportează în încăperea pentru gardă, ține sub control comportamentul lor și fără a întrerupe supravegherea lor, continuă paza postului.

Dacă infractorul continuă să se apropie de post sau de limita interzisă, santinela execută un foc de avertizare în sus. Iar dacă infractorul nu se supune nici acestei somații și încearcă să pătrundă la post (să treacă limita interzisă) sau o ia la fugă după aceasta, santinela face uz de armă.

Dacă la somația santinelei urmează răspunsul: „Șeful gărzii (ajutorul șefului gărzii, caporalul de schimb)”, santinela ordonă: „Șeful gărzii (ajutorul șefului gărzii, caporalul de schimb), la mine, ceilalți – pe loc”. Dacă este necesar, santinela cere ca persoana ce se apropie să-și lumineze fața și însoțitorii. Convingându-se că persoana ce se apropie este într-adevăr șeful gărzii (ajutorul șefului gărzii, caporalul de schimb), santinela permite accesul la post tuturor persoanelor sosite.

Iar dacă persoana care s-a prezentat ca șef al gărzii (ajutor al șefului gărzii, caporal de schimb) este un necunoscut, iar persoanele care îl însoțesc nu execută

somația santinelei să stea pe loc, santinela le va avertiza prin somația „Stai, că trag”. Dacă infractorii nu execută nici această somație, santinela face uz de armă.

În caz de necesitate de a intra în luptă corp la corp pentru paza și apărarea sa sau a obiectivului păzit, santinela va acționa curajos cu baioneta și cu patul armei.

Potrivit celor sus- indicate, acțiunile de apărare ale militarilor se efectuează în corespundere cu ordinea de executare a obligațiilor speciale de serviciu militar, care sunt reglementate de legi, regulamente, instrucțiuni și alte acte juridico-militare.

Eschivarea de la executarea unor asemenea obligațiuni și cerințe, în anumite condiții, constituie infracțiuni militare.

De exemplu, se vor afla în stare de legitimă apărare militarii carabinieri ai Trupelor de carabinieri în cazul când ei, în strictă corespundere cu *Legea cu privire la trupele de carabinieri (trupele de interne) ale MAI nr.806 din 12 decembrie 1991* [11], aplică mijloacele speciale, iar în cazurile speciale, excepționale, și arma, pentru a respinge atacurile asupra cetățenilor, a efectivului de soldați, a colaboratorilor organelor de interne, pentru eliberarea ostaticilor, a obiectelor protejate, a tehnicii militare etc.

Activitatea Trupelor de carabinieri este reglementată de *Legea cu privire la trupele de carabinieri (trupele de interne)* menționată.

Conform art.2 al Legii sus- indicate, sarcinile principale ale trupelor de carabinieri, care în condiții speciale pot pune militarul carabinier în condiții de legitimă apărare, sunt:

a) veghează permanent, potrivit legii, împreună cu poliția, la asigurarea măsurilor pentru menținerea ordinii de drept, apărarea drepturilor, libertăților fundamentale și intereselor legitime ale cetățenilor;

b) sprijină organele de poliție sau activează independent în menținerea ordinii publice și în combaterea criminalității;

c) execută misiuni de pază la penitenciare și la escortarea arestaților și condamnaților în timpul deplasării lor;

d) asigură paza și apărarea unor obiective și transporturi de importanță deosebită;

e) asigură respectarea regimului juridic stabilit pentru starea excepțională;

f) participă la lichidarea urmărilor calamităților naturale, catastrofelor și ale altor situații extraordinare.

Militarii trupelor de carabinieri au dreptul să dețină, să poarte și să folosească mijloace speciale și arme de foc la îndeplinirea obligațiilor de serviciu și la apărare individuală.

Astfel, conform art.14 al acestei legi, militarii trupelor de carabinieri au dreptul să folosească cătușe, bastoane de cauciuc, substanțe lacrimogene, dispozitive audiovizuale, mijloace tehnice pentru deschiderea încăperilor ocupate de infractori, pentru oprirea forțată a mijloacelor de transport, tunuri de apă și alte mijloace speciale, procedee de luptă, câini de serviciu, mașini blindate, alte mijloace de transport în următoarele cazuri:

a) la respingerea atacurilor asupra cetățenilor, asupra militarilor trupelor de carabinieri și asupra altor

persoane aflate în exercițiul funcțiunii sau la datoria obștească de menținere a ordinii publice și de combatere a infracțiunilor;

b) la curmarea tulburărilor de masă și încălcării în grup a ordinii publice;

c) la respingerea atacurilor asupra unor clădiri, încăperi, construcții și mijloace de transport, indiferent de apartenența lor, sau la eliberarea obiectivelor deja ocupate, precum și la respingerea atacurilor asupra locurilor de dislocare a unităților militare sau asupra obiectivelor păzite;

d) la reținerea și aducerea la sediul poliției sau în altă încăpere de serviciu a persoanelor ce au săvârșit infracțiuni, la escortarea și paza persoanelor arestate sau condamnate, dacă ele manifestă nesupunere sau opun rezistență militarilor trupelor de carabinieri și altor persoane aflate în exercițiul funcțiunii sau la datoria obștească de menținere a ordinii publice și de combatere a infracțiunilor, sau dacă există destule temeiuri pentru a presupune că ele pot evada ori cauza prejudicii cuiva, precum și a persoanelor care împiedică intenționat militarii trupelor de carabinieri să-și exercite atribuțiile;

e) la curmarea încercărilor de a lua ostatici, la eliberarea ostaticilor;

f) la ridicarea armelor, munițiilor, substanțelor explozibile, chimice cu acțiune puternică și toxice de la persoanele care le dețin în mod ilegal.

Folosirea mijloacelor speciale trebuie să fie precedată de un avertisment privind intenția recurgerii la ele și dacă circumstanțele permit să se acorde timpul necesar pentru încetarea infracțiunii cu excepția cazurilor de respingere a unui atac prin surprindere, de reținere a persoanelor care au fost surprinse în momentul săvârșirii unei infracțiuni grave sau bănuite de săvârșirea unor asemenea infracțiuni și de eliberare a ostaticilor.

Tipul mijlocului special și intensitatea folosirii lui se stabilesc de persoana oficială împuternicită anume, avându-se în vedere împrejurările create, caracterul infracțiunii și persoana infractorului. În cazul în care acționează de unul singur carabinierul decide în mod independent.

Se interzice folosirea mijloacelor speciale contra femeilor cu semne proeminente de sarcină, persoanelor cu semne evidente de invaliditate gravă sau a minorilor, cu excepția cazurilor când aceștia săvârșesc atacuri în grup sau opun rezistență armată.

Nomenclatorul mijloacelor speciale și regulile de aplicare a lor se aprobă de Prezidiul Parlamentului.

Conform art. 15 al acestei Legi, militarii trupelor de carabinieri au dreptul să folosească arma de foc ca măsură extremă:

a) pentru apărarea cetățenilor și pentru autoapărare contra unor atacuri care amenință iminent viața și integritatea corporală a acestora, precum și pentru eliberarea ostaticilor și a unor obiective;

b) pentru respingerea atacului în grup sau armat asupra santinelor, asupra locurilor de dislocare a unităților și subunităților militare, sediilor organelor de stat și obștești, întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor și locuințelor cetățenilor;

c) pentru respingerea atacului asupra militarilor sau a echipelor de serviciu ale organelor Ministerului Afa-

cerilor Interne, asupra lucrătorilor instituțiilor penitenciare;

d) pentru reținerea persoanei care opune rezistență armată sau care a fost surprinsă în momentul săvârșirii unei infracțiuni grave, a criminalului evadat de sub pază, precum și a persoanei înarmate care refuză să se supună somației legate de a preda arma.

Folosirea armei de foc trebuie să fie precedată de un avertisment privind intenția recurgerii la ea.

Arma de foc poate fi folosită, fără avertizare în caz de:

– atac prin surprindere;

– opunere a rezistenței armate;

– atac în scopul evadării prin folosirea tehnicii, a mijloacelor de transport terestre, navale și aeriene;

– evadare prin folosirea armei de foc, precum și în condiții de vizibilitate redusă;

– eliberare a ostaticilor.

Se interzice folosirea armei de foc împotriva femeilor și minorilor, cu excepția cazurilor în care ei săvârșesc un atac armat, opun rezistență armată sau întreprind un atac în grup, ce amenință viața militarilor trupelor de carabinieri.

Militarii trupelor de carabinieri au dreptul să folosească arma de foc pentru a da semnal de alarmă sau a chema ajutor, precum și pentru a face inofensiv un animal care pune în pericol viața și integritatea corporală a cetățenilor.

În toate cazurile de folosire a armei de foc, militarul trupelor de carabinieri este dator să comunice faptul comandantului nemijlocit pentru înștiințarea ulterioară a procurorului și să întreprindă măsurile necesare în vederea asigurării securității cetățenilor, acordării ajutorului urgent victimelor.

Acțiunile militarilor, care au depășit limitele legitimei apărări în cadrul respingerii atentatelor infracționale prejudiciabile, trebuie să fie calificate în corespundere cu regulile generale penale cu privire la depășirea limitelor legitimei apărări.

Referințe:

1. Dongoroz V., Kahane S., Oancea I., Fodor I. *Explicații teoretice ale Codului penal român*. Partea generală. Vol. I. București, 1969, p.350.
2. Oancea I. *Tratat de drept penal. Partea generală*. București: ALL, 1994, p.177.
3. Ungureanu A. *Drept penal român. Partea generală*. București: Lumina Lex, 1995, p.212.
4. Bulai C. *Drept penal român. Partea generală*. Vol. I, p.243-244.
5. Dongoroz V. ș.a. *Op.cit.*, p. 288.
6. Ungureanu I. *Op.cit.*, p. 87.
7. Oancea I. *Op.cit.*, p. 179.
8. Hotărârea Plenului CSJ nr. 23 din 28.06.2004 cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor.
9. Ulianovschi X. *Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei prevăzute de cap. XVIII Cod penal Republica Moldova „Infracțiuni militare”*. În: *Eurodreptul*, Universitatea „Spiru Haret”. București. Romania, nr. 2, aprilie-iunie 2006, p. 21.
10. Борисенко Б. *Особенности уголовной ответственности военнослужащих* // *rambler.ru/law.edu.ru/script/cntsource*. ID=10000.
11. Legea cu privire la trupele de carabinieri (trupele de interne) ale Ministerului Afacerilor Interne nr.806 din 12 decembrie 1991, Npublicată, cu modificări din 10 iunie 2005.